

убытка. С другой стороны, банки приобретают имущество, которое не могут сразу превратить в наличные деньги. Необходимо, чтобы прошел определенный период – месяцы, а иногда и годы. В результате этого процесса при ухудшении макроэкономической ситуации (как сейчас в Болгарии) возможно, что прибыль отметит спад, а в определенный момент увеличится резко в связи с продажей скопившегося недвижимого имущества. В этом кроется важное отличие банковской прибыли от фирменной. Для предприятия реального сектора при одинаковом объеме деятельности в течение нескольких лет и при равных других условиях прибыль останется неизменной.

В заключение можно обобщить, что таким образом обособленные специфики внутренне присущи банковскому предприятию. Рассмотрение и анализ различных аспектов банковской деятельности необходимо для ее осуществления с учетом особенностей банковского предприятия.

ЛИТЕРАТУРА

1. Стефанова П. *Банки и кредитно посредничество*. София, Издателство Тракия – М, 2000.

2. Адамов, В. *Управление на капиталите в търговската банка*. В. Търново, Абагар, 1996.

3. www.bnb.bg.

РОМАН СИНОВЕРСЬКИЙ

СХИЛЬНІСТЬ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ДО КРИЗОВИХ ЯВИЩ

У сучасній ринковій економіці ринок цінних паперів займає особливе і дуже важливе місце. Фондовий ринок є частиною фінансового ринку і в умовах розвиненої ринкової економіки виконує ряд важливих макро- і мікро-економічних функцій.

Ринок цінних паперів виконує роль регулятора інвестиційних потоків, що забезпечує оптимальну для суспільства структуру використання ресурсів. Ринок цінних паперів дуже чутливо реагує зміни в політичній, соціально-економічній, зовнішньоекономічній та інших сферах життя суспільства. У зв'язку з цим узагальнюючі показники стану ринку цінних паперів є основними індикаторами, за якими оцінюють стан економіки країни.

1. Сучасні особливості фінансових ринків і загальносвітові тенденції, що збільшують їх схильність до кризових явищ.

Для своєчасного виявлення ризиків кризи, перш за все, потрібно на якісному рівні розуміти загальносвітові тенденції, які мають істотний вплив на фінансові ринки і рухають ними. Перерахуємо ті світові тенденції, які представляються найбільш значущими. До зазначених тенденцій відносять такі [1]:

- Глобалізація;
- Дерегулювання;

- Сек'юритизація;
- Глобальна надлишкова ліквідність;
- Трансформація світової фінансової системи в умовах високої динаміки її змін.

Глобалізація. Фінансова глобалізація – транскордонна мобільність капіталів (значне збільшення потоків капіталів, що проходять через світові фінансові ринки). Процес глобалізації істотно змінює характер фінансових ринків та їх учасників. Глобалізація неминуче тягне за собою фінансове зростання цінової і фінансової нестабільності, посилюючи ризики виникнення та поширення криз. Коли ринок стає глобальним, недостатня прозорість будь-якого фінансового ринку тільки розширюється. Збільшується ризик і невизначеність.

Дерегулювання. Фінансова нестійкість зростає в міру дерегулювання на фінансових ринках. Основи дерегулювання були закладені близько 30 років тому в 1980-і рр. при М. Тетчер і Р. Рейгана. Фінансовий розвиток країн з ринками, що формуються в 1990-і рр. принесло значну вигоду для ліберальних країн [2]. Досягнувши більшої стабільності (починаючи із введення сучасної системи регулювання та зміцнення банків і фінансових ринків), багато країн зробили кроки на шляху послідовної лібералізації.

Сек'юритизація. З позицій ризиків фінансових криз сек'юритизація, тобто перетворення все більшої частини фінансових продуктів в фінансові інструменти, може означати більш високу волатильність в порівнянні з ринками непублічних фінансових продуктів, а також більш високу швидкість поширення впливів з одного сегмента фінансового ринку на інший, насамперед при кризових явищах.

Глобальна надлишкова ліквідність. Відмінність сучасної економіки полягає в тому, що надлишкова глобальна ліквідність не трансформується у зростання товарних цін. Коли центральні банки накачують в економіку «сильними грошима», які мультиплікуються в надлишкові обсяги глобальної ліквідності, то сенс самого поняття ліквідності істотно змінюється. Якщо ліквідність надлишкова, то її конвертація в товари або активи здійснюється повільніше, з обмеженнями і додатковими витратами. Надмірність ліквідності говорить про те, що від грошей важко позбутися.

Трансформація світової фінансової системи в умовах високої динаміки її змін. Оцінки можливих трансформацій пов'язані з істотними змінами чинників формування ціни на фондовому ринку. В якості ключових факторів, які можуть мати серйозний вплив на глобальний фондовий ринок, слід віднести доступність інформації про учасника ринку і швидкість здійснення угоди. За експертними оцінками, істотна частка прибутку інвестиційних банків і компаній була отримана за останні роки завдяки доступу до унікальної інсайдерської інформації про операторів ринку. Перегляд основних ціннісних орієнтирів призведе до того, що замість інсайдерських з'являться нові чинники формування ціни фондового ринку. Фінансові посередники повинні будуть перебудувати свій бізнес таким чином, щоб орієнтуватися не на випереджаючий отримання цінної інформації, а на можливість детального і високоточного прогнозування ситуації на фондовому ринку в умовах

обмеженого часу здійснення угоди. Надалі ціна буде формуватися за рахунок ефективного управління ризиками. Завдання учасників ринку буде полягати в тому, щоб удосконалити власну методологію аналізу і прогнозування ризиків.

2. Фінансові бульбашки – провісники кризи.

Економічні «бульбашки» в цілому вважаються шкідливими для економіки, оскільки призводять до неоптимальної розподілу і витраті ресурсів.

Принцип дії бульбашок мало чим відрізняється від відомих по дев'яностих роках фінансових пірамід [3]. Головна їхня відмінність у тому, що масштаби бульбашок значно більші і надуваються вони на ринках товарів, ціна яких формується на біржах, обороти яких багаторазово перевершують обороти споживчих ринків. Оскільки призначенням «бульбашки» є збільшення товарообігу, біржі для цієї мети підходять ідеально. По-перше, створення товарної маси, що обертається на фондових ринках – похідних цінних паперів і особливо ф'ючерсів, практично не вимагає витрат. По-друге, оборот цінних паперів та деривативів дозволяє досягти обсягів, які на ринку споживчих товарів забезпечити неможливо.

Ще в першій половині минулого століття відомий економіст Хайман Мінські виділив п'ять стадій розвитку бульбашки [3]:

- 1) заміщення;
- 2) бум;
- 3) ейфорія;
- 4) отримання прибутку;
- 5) паніка.

1. Заміщення. Кожна фінансова криза починається з певної зміни на ринку. Заміщення відбувається, коли інвестори починають масово вкладатися або в нові технології, або у папери, ставки по яких традиційно були низькими. На цьому етапі прибутковість інших інструментів різко знижується.

Класичний приклад – падіння федеральних фондів США з 6,5% у травні 2000 року до 1% в червні 2001-го. За той же період прибутковість 30-річних іпотечних паперів впала на 2,5% до історичного мінімуму в 5,21%, створивши передумову для виникнення майбутньої бульбашки [3].

На першому етапі ринок завжди переживає неспокійні часи, а інвестори фокусуються лише на одному або декількох "модних" інструментах.

2. Бум. У результаті наявності доступних і дешевих кредитів починається розігрів ринку. Торгівля в борг стимулює зростання обсягу продажів, і тут починає позначатися дефіцит предмету продажів. З підключенням все більшої кількості нових гравців ціни повністю виходять з під контролю. Будь-яке довгострокове прогнозування стає неможливим.

3. Ейфорія. Далі «бульбашка» вступає в свою найбільш драматичну фазу. Ця стадія характеризується різким зльотом вартості активів. У такі моменти інвестори часто відкидають обережність в гонитві за прибутком, а "теорія більшого дурня" щосили опановує їхній розум. Відповідно до цієї теорії, потрібно скуповувати активи, не особливо звертаючи увагу на їх якість, і скидати їх на піку зростання, тому що завжди знайдеться "більший дурень", який ці активи обов'язково купить.

Подібним чином надувалася і бульбашка доткомів: у 2000-му сукупна вартість всіх інтернет-активів, що торгувалися на NASDAQ, перевищувала ВВП багатьох країн світу [3].

4. Отримання прибутку. На це час всі розумні інвестори, бачачи ознаки, які насторожують, починають збувати переоцінені інструменти і забирають прибуток. Варто відзначити, що, для того щоб проколоти бульбашку, достатньо найменшого коливання, і після цього вона вже не зможе надутися заново.

5. Паніка. Тепер активи так само стрімко падають у ціні, як до того зростали. Інвестори, бачачи, як швидко вони знецінюються, прагнуть позбутися від них за будь-яку ціну. Зі зниженням попиту дешевшають і раніше популярні цінні папери.

Існує два види визначень бульбашки на ринку активів і дві групи бульбашок. Визначення першого типу, вважають бульбашку як стійке зростання ціни на розглянутий актив протягом досить тривалого періоду часу внаслідок підвищеного попиту інвесторів на даний актив, що визначається очікуваннями більш високих цін на актив у майбутньому, за яким слідує різке падіння вартості активу.

Визначення другого типу, пропонують чисельні критерії для виявлення бульбашок, засновані на величині відхилення фактичної ціни на розглянутий актив від деякої фундаментальної оцінки його вартості або довгострокового середнього значення.

Деякі пояснення виникнення бульбашок пов'язані з інфляцією і вважають, що причини інфляції також є причинами виникнення бульбашок.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дробышевский С. Разработка модели прогнозирования на основе теории принятия решений // Изв. ВолгГТУ. Серия «Актуальные проблемы управления, вычислительной техники и информатики в технических системах». Вып. 9: межвуз. сб. науч. Ст. – Волгоград: ВолгГТУ, 2011.

2. Иванюк В.А., Богданов Д. Д. Особенности развития фондового рынка/ *Wschodnie Partnerstwo – 2012: Materiały Viii Międzynarodowej Naukowi-Praktycznej Konferencji.* – Volume 1 Ekonomiczne nauki. – Польша, 2012.

3. Идентификация периодов спекулятивного роста на фондовых рынках: монография / Н. А. Станик, В. А. Иванюк, Е. В. Маевский, В. Ю. Попов, А. Б. Шаповал. – М.: 2012. – 245 с.

ІРИНА СКАВРОНСЬКА

ЕКОНОМІЧНИЙ ВПЛИВ МІЖНАРОДНОГО ТЕРОРИЗМУ

Міжнародний тероризм – це умисне використання або загроза застосування насильства щодо цивільних осіб з метою досягнення політичних цілей. Терористичні акти, будь-то місцеві чи міжнародні, викликають негайні людські, економічні та психологічні наслідки різної інтенсивності. Однак, їх